

Su pasiryžimu, išmintimi ir kantrybe

Kazys Saja

Du šimtus metų svetimųjų jungo, ir tik trys dešimtmečiai laisvės — vergovės pantių žaidžoms užgydyti, dviasdešimti sušiprėti ir išsiugdyti viltį, kad mes daugiau nebevergausime. Su tokia viltimi minime ir 90-ųjų kovo 11-osios akto dešimtmetį, minime būdami laisvi! Ir galim pasidžiaugti, kad mūsų žalias lopinėlis pasaulio žemėlapyje talpina Lietuvos sostinę Vilnių ir Klaipėdos kraštą. Ir kad čia gyvena 85 procentai lietuvių.

Taip jau susiklostė likimas, mieli tėvynainiai, laisvi čia gyvenote net penkiasdešimčiai metų ilgiau negu mes tėvų žemėje, kurios vardas jau buvo ištrintas iš žemėlapių. Su savo patirtimi ir išlavintu mastymu jūs galite įžvelgti nemažą klaidą, kurių mes nesugebame išvengti atkurtojo savo valstybės. Žmonės dar nesėjo lašas po lašo išspausti iš savės vergystės nuodų, kaip yra sakęs rašytojas Čechovas. Ir dar prisiminkim, kad per visas šio amžiaus okupacijas esam netekę beveik trečdalią savo tautos — pačių narsiausių, stipriausių, atkakliausių. To brangiausio mūsų genofondo dalis esate ir jūs, savo nepažemintu darbu, nevaržomu protu pelnę garbingą vietą po Amerikos saule. Mus tebejungia lietuviška šalmė, gimtoji kalba, rūpestis mūsų tėvynės ateitimi ir, teisybės dėlei pasakysim, tas pats lietuviškas polinkis skaldyti... Aistringas noras įrodyti Dievui, kad Jo margam pasauly lietuvių būna patys margiausi.

Daugelis iš čia esančių geriau už mane prisimena prieškarį Lietuvą ir žino, kaip mes po Molotovo ir Ribentropo suokalbčio praradome nepriklausomybę ir be šovio įsileidom sovietų kariuomenę. Kaip tada patriotiškai išauklėti jaunajai kartai buvo atimta galimybė priešintis. Jūs girdėjote, skaitėte žinote, kas dėjosi, jums pasitaraukus iš Lietuvos. Man belieka kai ką pridurti ir papildyti, ką mačiau, ką sužinojau apie mūsų kovas už nepriklausomybę, kurios prasidėjo sukilimu Kaune 1941-ųjų metų birželį, o paskui įvairiais būdais, įvairia forma vyko iki pat 90-ųjų metų. Ir dabar tebevyksta.

Prisiminkime gen. Plechavičiaus rinktinės vyrus, prisiminkime Lietuvos šaulius, kurių buvo kiekviename kaime ir miestelyje, prisiminkime gimtinėje likusius karius ir karininkus, policininkus, mokytojus, pavaršarinkus, tautininkus, jaunaliuotius... Pasiturintius ūkininkus, auginčius po kelis sūnus, ir šiaip kaimo patriotes, dar pradžios mokyklų lyg priešais išmokiusius eiles:

*Tas ne lietuvis, kurs tėvynę
Bailiai lyg kūdikis apleis...*

Visi jie bolševikų okupuotoje tėvynėje buvo palikti be vado, be kovos taktikos, be išmintingo patarimo, kaip jiems laikytis, kaip išlikti per tuos vergovės metus ir dešimtmečius. Griebtis ginklo, ar klusniai

krautis maišelį kelionei į Sibirą? Ieškoti Šetono, kuriam, gelbstint gyvstį, būtų galima parduoti sielą?

Karo pabaigoj žmonės dar vylėsi, kad Vakarų valstybės, nugalėjusios fašistinį Reichą, priverts Raudonąją armiją atitraukti iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, nes jų prijungimas prie Sovietų Sąjungos buvo laikomas neteisėtu. Laukdami tokio logiško pasaulio galinųjų sprendimo, Lietuvos žmonės, ypač į okupantų armiją šaukiami vyrai, emė slapstytis rūsiose ir miškuose. Daugumas jų griebėsi ginklo tik tada, kai čekistų būriai, suradę šauktinius emė juos be gailėsio šaudyti, deginti trobesius, kankinti namiešius.

Beveik dešimtį metų po karo trūkusio partizaninio kovo — pati tragiškiausia mūsų istorija. Metraščiuose randamas pasakojimas apie herojišką Pileikų žūtį šimteriopu aidu kartojosi visoj Lietuvoj. Vienų išniekintus kūnus numesdavo miestelių aikštėse, — į žuvusių vietą stodavo kiti. Jie tikėjo, kad nelygioje kovoje pralietas kraujas nusigėris ir tėvyskės žemė be atgarsio, kad galingieji Vakarai pagaliau sulauks kruviną Stalino kumštį. Su tokia blėstančia viltimi žuvo mažiausiai 20,000 miško brolių bei ryšininkų. Dešimteriopai daugiau buvo ištremti, šimtai sušaudyti, dešimtys tuoktantių nuteista ilgai Gulago katorgai.

Kokie blankūs ir supilkę tie žodžiai — ištremė, sušaudė, žuvo arba nusizudė, susisprogdino, kad nepatektų į baudėjų rankas... Beginkliai kaimo vaikai kartais būdavo valkiais prikabinoti prie arklių ir veikiami tol, kol visas kūnas virsdavo viena žaizda. Partizanų veiklos tyrinėtojas Romas Kaunietis surinko liudijimų, kaip skrebai ir emgėdžiai besislapstancius vaikinus suguldavo plikus ant ledo, o motinas versdavo žiūrėti, kaip nuo šalčio gęsta jų gyvybė. Buvo ir tokių sadistų, kurie paimtus gyvus, sužeistais viduriais partizanų sumesdavo draskyti alkanom kiaušle. Ryšininkės merginas prievartaudavo, pakabindavo už kasų ir daužydavo lazdomis, kol netekdavo sąmonės. O paskui atgaivina — ir vėl...

Iš lagerių grįžę partizanų ryšininkas Albertas Pakas knygoje *Aukštaitijos partizanų prisiminimai* pasakoja: „Kada Amerikos prezidentu išrinko Trumaną, Tiesoje radome vieną sakini: Jei Dievas padės, aš sutvarkysiu visą pasaulį. Tada nunešiau pas partizanų šitą laikraštį, perskaičiau — vyrai ant kelmų šoko laimingi, sakė: Valio! Nebereiks mums bastytis po miškus, mes busime išlaisvinti nuo raudonojo maro. Žmonės turėjo didelę viltį, kad išliks gyvi. Ir labai tikėjo Amerika“.

Toj patioj knygoj skaitau: Vyčio apygardoj partizanauti išėjo ir žuvo keturi iš penkių brolių Katliorių. Keturi broliai Mazeliai žuvo per vienerius metus. Vienas po kito išėjo į

mišką ir žuvo penki broliai Sauliūnai. Jauniausiam po karo tebuvo 13 metų. Keturi broliai Kapšiai... Ir daugelis kitų. Visų namiškiai buvo žiauriai kankinami, paskui ištremti. Vyrai, merginos ryšininkės nuteistos lagerių bausmėm — dažniausiai 25-iesiems metams.

Gamtose vykstančioj kovoje žūsta patys silpniausi, žiopliausi ir palieję gyvūnai. Čia buvo atvirksčiai. Žuvo patys šauniausi. Mūsų fotomenininkai yra pastebėję, jog dabar Lietuvos kaime retai kur busitaki tokių gražių, sveikų vaikų, kaip tie, kurie žvelgia į mus iš partizanų nuotraukų.

Gal ir mes galėjom labiau pasimokyti iš gamtos — juk ten gyvūnas, neturintis geluonies, aštrių ragų ar dantų, leidžiasi į kojas, griebiasi mikrjos, kaip įmanydamas, stengiasi maskuotis, išlikti nepastebėtas ar neatpažintas... Kam partizanams reikėjo valksytis Lietuvos karių ar šaulių uniformom? Ar vertėjo jų rėmėjams dalinti pasižymėjimų raštus, jeigu tie raštai arba apdovanojimų sąrašai vis patikūdavo į baudėjų rankas?

Gerėjau karčiai juokaujant, kad žydas moko savo vaikus sakydams — būkite tokie patys gudrūs kaip lietuviai po laiko...

Suėmus ir sušaudžius partizanų vadus Joną Žemaitį, o vėliau ir V. Ramanauską Vanagą, baigėsi ginkluota lietuvių kova prieš okupantus. Reikėjo, kad ir apgraižom, ieškoti kitokių kovos ir tautos išlikimo metodų.

Sovietinių rinkimų farse 99,9 proc. rinkėjų balsavo už vieną kandidatą, kurio net nepažįsta, ir už visagale dūmo formą mes galėjom pasirinkti iš pat pradžių?

Chruščiovas, siekdamas populiarumo, lyg ir demaskavo Stalino kultą, bet netrukus įvedė tankus į sukilusią Vengriją, į aptuštėjusius lagerius emė sodinti pirmuosius disidentus. Iš visų Gulago pakampių sugrįžo dalis tremtinių ir kalinių, bet savo tėvynėje jie vis dar buvo ujami ir persekiojami. Apšigvyndavo Latvijoje ir Karaliaučiaus srityje — vis jau arčiau gimtinės, arčiau Lietuvos.

Chruščiovą pakeitęs Brežnevas nepaklusniusius pakalbė šizofrenikais ir privertinai emė „gydyti“ jų maištaujančių protą. Tačiau Prahos pavasario viversiai vėl atnešė mums viltį.

Per tuos tamsiausius okupacijos dešimtmečius iš esmės nepalūžusio lietuvių Katalikų Bažnyčia. Kai tik Rusioj pasirodė pirmieji pagrindiniai savilaidos leidiniai, pas mus emė plisti *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos*. Pradėjo eiti *Aušra*, *Laisvės šauklys* ir kiti periodiniai po-

Kovo 11-osios paminėjimo Los Angeles, Calif., rengėjai ir garbės svečiai. Sėdi iš kairės: Raimonda Apeikytė, Aldona Brazdžionienė, Vita Markevičienė, Gražina Sajienė, Janina Čekanauskienė, Maria Keller, stov: Bronius Seliukas, Rintautas Dabys, Antanas Polikaitis, Emanuelis Jarašūnas, rašyt. Kazys Saja, poetas Bernardas Brazdžionis, Latvijos gen. garbės konsulas dr. Alfred Raisters, rašyt. Stanislovas Anušis, Emilis Sinkys, Lietuvos amb. JT dr. Oskaras Jusys, Lietuvos gen. garbės konsulas Vytautas Čekanauskas, Estijos gen. garbės konsulas Jaak Treiman, Albinas Markevičius.

grindžio leidiniai. Retas kuris lietuvis tada nemėgino klausytis ir slopinamo „Amerikos balso“, „Laisvosios Europos“, BBC, „Vokiečių bangos“ ar Vatikano radijo.

Kada nors ir mes, lietuviai, padėsimė vaikus prie paminklo Aleksandrui Soldžeznyninui! Už jo *Archipelagą Gulagą* ir kitas knygas. Jeigu Prahoje protestuodamas nebūtų susidėgęs Janas Palachas, jo pavyzdžiui gal nebūtų pasekęs kauniškis Romas Kalanta.

Rašytojų gerai įsisavinta „Ezopo kalba“. Jono Jurašo ir Povilo Gaidžio spektakliai, J. Marcinkevičiaus ir J. Grušo istorinės dramos, disidentų judėjimas Lenkijoje, mūsų kitiemųjų ryšiai su rusų demokratais, lietuvių patriotų Vakarose nuolat gaivinama mūsų valstybės laisvės byla, Lietuvoj įkurta „Helsinki grupė“, A. Terlecko Laisvės lyga, 40-ties patriotų pareiškimas, reikalaujantis pripažinti niekiniais slapstuosius Molotovo ir Ribentropo protokolus — tie ir dar kiti nepaminti žali laisvės daigėliai stiprino viltį, kad anksčiau ar vėliau mes vis dėlto atkursim nepriklausomą Lietuvą. Kantrybės, kantrybės, kantrybės! Išminties ir kantrybės.

1988-ųjų birželįje Vilniuje įkuriamas Lietuvos persitvarkymo sąjūdis. Tegul Maskvos ortodoksai tuo tarpu mano, jog tai tik mūsų noras padėti Gorbaciovo „perestroikai“. Lietuvos komunistai Maskvoje prašo tik savarankiškos ekonomikos, tvarkant respublikos ūkį. Tačiau pirmajam tų pačių metų spalio mėnesį Sąjūdžio suvažiavime jau pasigirsta reikalavimas grąžinti Lietuvai nepriklausomybę. Valstybės simbolius mes galime sakyti, jau atsikovojom.

1989 m. vyksta pusiau laisvi rinkimai į SSSR Aukščiausiąją Tarybą. Lietuviai išrinka nemažą Sąjūdžio veikėjų, kurie savo drąsa ir susiklausymu jau kelia Gorbacioviui nerimą. Jie reikalauja Stalino ir Hitlerio paktų slaptųjų protokolų. Jų paškai sudaroma komisija. Kantrybės, kantrybės... Mes jau matem nekantraujantį gruzinų žudynės Tbilisje ir dar žiauresnės Azer-

baidžano sostinėje Baku, kur buvo išžudyta apie pusantą tukstančio taikių gyventojų.

1989-ųjų rugpjūčio 23-iają, minint Molotovo ir Ribentropo sandorio dieną, Lietuvos, Latvijos, Estijos žmonės suplaukia į Baltijos kelią, kad susikabinę rankom nuo Vilniaus iki Talino parodytų Maskvai ir pasauliui, ko jie trokšta, ko siekia — partiniai ir nepartiniai, inteligentai, miestiečiai ir valstiečiai.

Tame kelyje lietuvių dalyvaavo daugiau negu pusė milijono. Visi netilpo nuo Vilniaus iki Latvijos sienos. Dar prisijungė ilga šaka nuo Kauno iki Ukmergės.

Šioj vietoj galetume pasakyti: „O, zaviogij akimirka, sustok!“ Baltijos kelyje mes norim pabūti kartu su visais bendraminčiais tautiečiais, juk mus tada vienijo ne tik broliškai viens kitam ištiestos rankos, bet ir tie patys troškimai, kuriems joks nuotolis neturi reikšmės. Kalifornijos lietuviai tikriausiai būtų užėmę atstumą nuo Vilniaus iki pat Kauno.

Šiandien mums derėtų paminti nors dalį tėvynainių, dalyvavusių įvairiose organizacijose, draugijose ir samburiuose. Susipainiočiau, mėginamas juos visus išvardyti. Man kur kas patogiau vadovautis Lietuvių Chartos pirmąja nuostata, kur pasakyta, kad „pasaulijje pasklidę lietuviai sudaro vieningą Pasaulio Bendruomenę“, kaip įvairūs medžiai — lietuvišką girią.

Daugelis čia esančių mūsų tautiečių neapsiribojo kuria nors viena veiklos sritimi — jų pavardės ir veidai, kaip tie baltakamieniai beržai, šviečia ir eglynuose, ir ažuolynuose. Savo sula jie girdė kiekvieną ištrokskų.

Įsivaizduokime tą istorinę dieną kaip herojišką simfoniją... Antai iš arkikatedros varpinės nusileidžia Bernardas Brazdžionis, ilgai skambinęs, raginęs lietuvių burtis prie lietuvių... Jis ištiesia ranką žmonai Aldonai, kita — Antanui Skiriui, kuris didesnį gyvenimo dalį ir savo išteklius paskyrė Kalifornijos lietuvių spaudai, atverdamas baltas lankas Brazdžionio, Ales Rūtos, Danutės Mitkienės, Juozo Švaisto, Juozo Tininio, Jurgio

pasimokyti iš žydų, kuriems daug kur gerai, jie šimtus metų nerėgėję Abraomo žemės, jos neužmiršta, visomis išgalėmis stiprina Izraelio valstybę?

Estų beveik dvigubai mažiau, negu latvių, o latvių — perpus mažiau negu lietuvių. Bet grįžusių į savo tėvynę ten kur kas daugiau negu mūsų tautiečių. Čia jau iš tikro, kaip sakydavo žmonės, — kas nuo ryto žvengia, tas lig vakaro neįstengia... Ką gi — jeigu jie čia laimingesni, tebūnie jiems lengva Amerikos ar Australijos žemė. Tačiau daugelis jaučia, kad tarnavimas tautai, tėvyni įprasmina patį gyvenimą.

Bet mes galbūt per ilgai užtrukom prie Baltijos kelio, kuriuo žengdami, turim nusi-gauti iki 90-ųjų Kovo 11-osios.

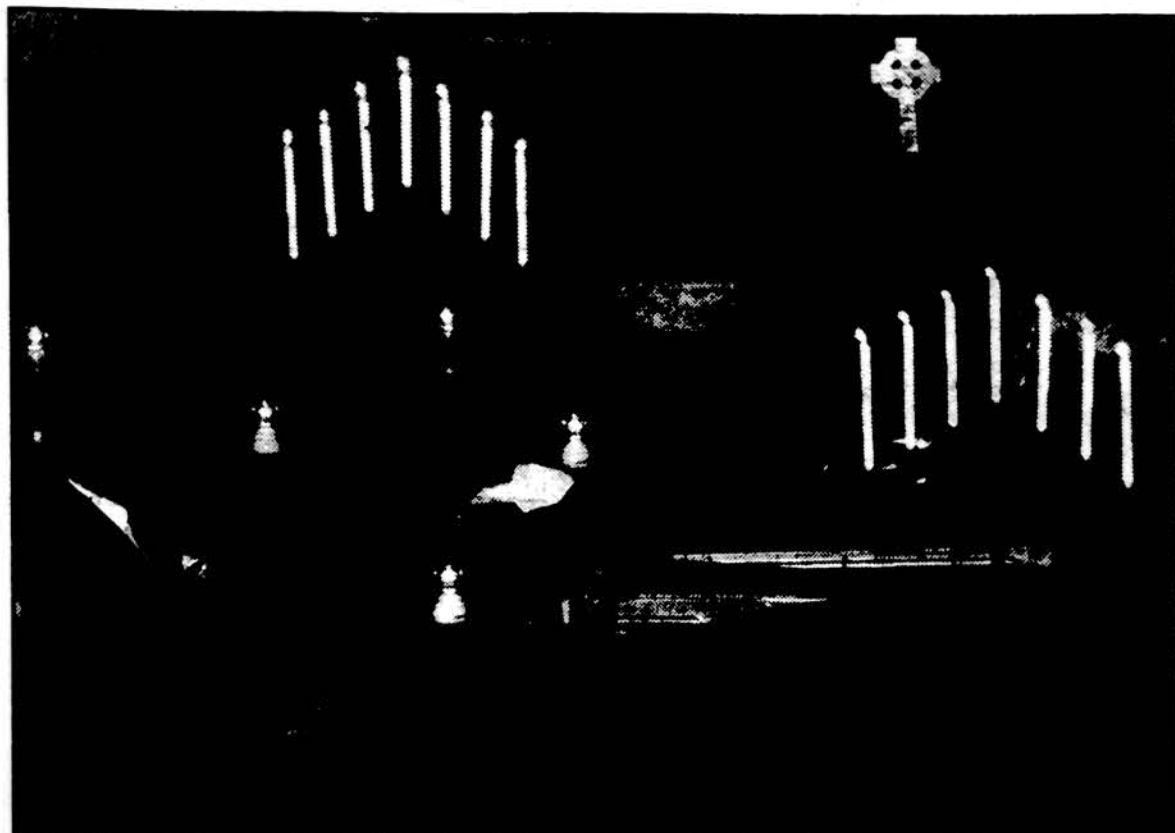
Aštuonioliktaisiais tarp Vasario 16-osios Akto signatarų nėra Maironio, Vaizganto, Krėvės... Tačiau niekas turbūt neabejoja, jog tie rašytojai, kultūros veikėjai, visa širdimi pritarę tam žingsniui. Praėjus septyniems dešimtmečiams, susidarė kitokia situacija. Drąsesni laisvai mąstantys menininkai, susidurdam su bolševikinės ideologijos absurdu, išmoko kalbėti užuominom. Jų kūrybą žmonės įgudę lūžtent, kaip rusai sauglęžas: šūsteli burnom visą sąują, greitomis permala — grūdėlius ant danties, o lūkstus — tftu tftu tftu sau po kojom... Ne, vakariečiai šitai nemokėtų.

Prieš dešimtį metų Kovo 11-tą Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo aktą pasirašė, rinkimus į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą laimėję, Sąjūdžio remti kandidatai — politiniai kaliniai ir tremtiniai, atstovaujantys ir tiems, kurie mūsų trispalvės Gedimino bokšte jau nebeįsivdo. Bal-savo „už“ ir Lietuvos komunistų partijos atstovai, kurie 1989 metų pabaigoj pareiškė atsiskirą nuo maskviškos SSKP, nors tie atsiskyrėliai kurį laiką dar buvo Maskvos finansuojami. Jie nežadėjo rinkėjams greito atsikūrimo nuo Sovietų Sąjungos ir neprišėdavo, ruošiant Kovo 11-osios Akto. Slaptuose archyvuose rastas dokumentas: LKP CK I-sis sekretorius A. Brazauskas 1989 m. vasario 4 dienos rašte M. Gorbacioviui pasiūlo planą, kas darytina, kad, daugiau „suvereniteto“ gavus Lietuva, jau teisėtai būtų prijungta prie atnaujintos Sovietų Sąjungos.

Tų, kurie ryžtingai ir su išmanymu emėsi sunkaus, be galo atsakingo darbo, devyniasdešimtaisiais atkuriant nepriklausomą Lietuvos valstybę irgi buvo ne daugiau, kaip dvidešimt ar trisdešimt. Tarp jų pirmiausia paminėčiau V. Landsbergį, R. Ozolą, Egid. Jarašūną, V. Čepaitį, Č. Stankevičių, K. Motieką, Br. Kuzmicką, K. Lapišką, A. Abišalą, M. Laurinką, L. Sabutį...

Mes, literatai, kaip tie pavasario paukščiai, skardendami budinom „svietą“. Kurėme Sąjūdžio grupes ir agitavom balsuoti už Baltijos kelią, kuris išvestų mus iš to prakeikto socialistinio lagerio.

Nukelta į 2 psl.

Pianistas Rokas Zubovas skambina M. K. Čiurlionio kūrinius Urbana miesto (Ohio) Metodistų bažnyčioje kovo 11 d.

Siaučiant pūgai ir šviečiant žvakėms

Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dešimtmėčiui iškilmingais minėjimais buvo pažymėtas ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje Amerikos miestų, tame tarpe ir mažame Urbana miestelyje, Ohio valstijoje. Ši graži minėjimų-koncertų surengė Champaign apskrities Menų taryba, vadovaujama Clarence J. Brown.

Minėjimo garbės svečiai — Lietuvos Respublikos ambasadorius Washington, DC, Stasys Sakalauskas ir Jūratė Sakalauskienė, Urbana miesto meras Tom Crowley, Atstovų rūmų narys David Hobson su žmona, valstijos senatorius Robert Cupp su žmona, pianistas Rokas Zubovas ir Sonata Deveikytė-Zubovienė.

Nepaisant, kad lauke siautė pūga ir per sniegą kelio tiesiog nebuvo matyti, žmonių į Urbana Metodistų bažnyčią susirinko labai daug — apie 300. Susirinkusiųjų neišgirdo ir dingusi elektra. Kazkaip — net ir simboliškai, kad Lietuvos Nepriklausomybės paminėjimas vyko žvakėmis apšviestoje bažnyčioje. Keletai akimirų mintimis sugrįžom atgal, į audringus, džiugius, dažnai ir labai skausmingus pirmuosius Nepriklausomybės žingsnius. Kaip dažnai žvakelių šviesa lydėjo mitingus, protestų žygius, Baltijos kelį...

Vakaro programą pradėjo Clarence Brown, tardama kelis žodžius ir pakviesdama visus sugiedoti Lietuvos ir Amerikos himną. Prieš koncertą visiems buvo išdalintos Lietu-

vos himno natos ir tekstas lietuvių bei anglų kalba. Lietuvos himnui akompanavo Rokas Zubovas, Amerikos himnui — Clarence J. Brown.

Minėjimą pradėjo Urbana miesto meras Tom Crowley, tardamas daug šiltų, nuširdžių žodžių apie Lietuvą, įteikdamas ambasadoriui Sakalauskui ir Rokui Zubovui simboliškus Urbana miesto raktus. Valstijos senatorius Robert Cupp perskaitė Ohio Senato ir Kongreso proklamaciją. Sveikinimus Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmėčio proga perskaitė Atstovų rūmų narys David Hobson.

Atsakomąjį žodį tarė Lietuvos Respublikos ambasadorius Stasys Sakalauskas. Savo kalboje ambasadorius padėkojo atstovui D. Hobson, senatoriui R. Cupp už dalyvavimą ir rezoliucijas, Urbana miesto merui už Garbės piliečio vardo suteikimą, Champaign County Menų tarybai už tokį šiltą ir nuširdų priėmimą. Ambasadorius neslėpė savo susijaudinimo ir susizavėjimo tokia gausia auditorija, paminėdamas ir gausybę lietuvių, neišsiganusių sniego audros ir suvažiuosius į Urbana iš įvairių Ohio miestų. Baigdamas savo kalbą, ambasadorius simboliškai sujungė Urbana miestą su Lietuvos Respublika, apjuosdamas jo merą Tom Crowley lietuviška tautine juosta.

Iškilmingajai minėjimo daliai pasibaigus, Clarence Brown pristatė pianistą Roką Zubovą ir visus pakvietė pasiklausyti

jo paskaitos — recitalio „Čiurlionis. Kelias į garsovaizdžius“, kurios metu pianistas ne tik skambino M. K. Čiurlionio kūrinius, bet ir demonstravo jo tapybos skaidres. Šios programos metu Rokas Zubovas pristatė Čiurlionį kaip dailininką ir kompozitorį, ryškiai iliustruodamas vidinių emocinių, tematinį ir konstruktyvinių ryšių tarp M. K. Čiurlionio drobių ir jo muzikinių kūrinių. Prisipažinsiu, kad tokia kontekste pasisūrijau į Čiurlionį kitomis akimis. Jis sušvito naujomis, dar gilesnėmis spalvomis ir pojūčiais.

Norint suprasti Čiurlionį, pažinti jį kaip dailininką ir kompozitorį, yra labai svarbu suvokti, kame glūdi jo įkvėpimo šaltinis. Rokas savo paskaitą pradėjo trumpai apžvelgdamas Lietuvos istoriją, ją pailiustruodamas Jurgio Anyso darytomis skaidrėmis su Lietuvos vaizdais. Liaudies kūrybos tradicijos, vaizdinės ir garsinės jos išraiškos priemonės labai smarkiai įtakojo jaunąjį Čiurlionį. „Čiurlionis svarbus ir ypatingas ne tik tuo, kad jis buvo pirmasis mokslus baigęs lietuvių kompozitorius, tarptautiniu mastu pripažintas dailininkas, bet ir tuo, kad jis sugebėjo savitą lietuvių tautos patirtį perkelti į unikalią meninę kalbą, kuria mes dabar galime pasidalinti turbūt net ir su visu pasauliu, — sakė Rokas Zubovas — Gamtovaizdis M. K. Čiurlionio kūryboje užima labai didelę vietą ir dažniausiai igauna

formas, kurios neša gilią filosofinę prasmę ir emocinį krūvį“. Jo paveikluose dažnai randamas savotiškas dvigubas vaizdas — ramiam ežero paviršiuje iškilus sala kartu yra ir snaudžiantis fantastinis gyvūnas, paprastas kalno vaizdas igauna liuto formą ir daugelis kitų. Rokas Zubovas labai meistriškai, akcentuodamas tik kai kurias detales, ir paaiškindamas tik kai kuriuos simboliškus sugebėjo praversti duris į paslaptingąjį Čiurlionio pasaulį. Jau ankstyvoje Čiurlionio kūriniųose ryškūs labai savitos erdvės suvokimas, be apibrėžtų ribų, be laiko pojūčio. Vėlyvesni jo paveikslai igauna kosminio regėjimo, gilaus vidinio susikauptimo atspalvius. „Čiurlionio simbolių kalba labai asmeniškai, bet tuo pačiu metu ji yra ir Kazkas, kas yra daug stipresnis ir aukštesnis nei Visata“.

Roko Zubovo programa suteikia klasiškoms galimybėms peržengti Čiurlionio vardo monumentalumą, paprastai ir betarpiškai susilieti su jo romantiškumu, idealizmu, neišsunkančiomis humanistinėmis idėjomis, pranašiška galia, galbūt netgi ir truputį kitaip pasisūrijanti save bei supantį pasaulį. Vėl norisi grįžti prie jo drobių, klausytis jo muzikinių kūrinių, nes kiekvieną kartą atrandi kažką naują, pastebi kažkokį kitą simbolį, kitą, anksčiau gal visai nesuvoktą, prasmę. Tame M. K.

Čiurlionio nemirtingumas. Nebijokime prie jo prisiliesti.

Programos pabaigoje Rokas Zubovas nuširdžiai padėkojo Champaign apskrities Menų tarybai už šiltą ir nuširdų priėmimą, padovanodamas tarybos pirmininkams — Clarence J. Brown ir Patricia Martin Feund — M. K. Čiurlionio įremintas reprodukcijas ir naujai išleistą Čiurlionio knygą anglų kalba.

Vakaro pabaigoje Clarence J. Brown visus pakvietė į malonią Metodistų bažnyčios svetainę, kur buvo paruošta kavutė, gaivinantys gėrimai ir gausūs saldumynai, tarp kurių negalima buvo nepastebėti dviejų raguolių, atkeliavusių į Urbana iš Čikagos ir New Britain. Visi vakaro dalyviai turėjo galimybę pasisėdinti su renginio garbės svečiais, pasidalinti savo mintimis ir gauti atsakymų į iškilusius klausimus. Ilgai netrūko kalbos žvakelių sušildytoje svetainėje, bet atėjo laikas atsiverti. Susirinkusieji skirstėsi maloniai nusiteikę, visiškai užmiršę, kad už lango vis dar siautė pūga, ir daugelio laukė ilgas, vargiantis kelias namo. Grįžtant atgal į Cleveland, pašėlusiai krentančios snaigės keitė r keitė pavidalą, kiekvieną kartą primindamas kurią nors Čiurlionio drobių. Labai labai norėjosi, kad ši Roko Zubovo programa aplankytų dar ne vieną pasaulio miestuką.

Beata Čiurlionienė

Vienas kultūrinis savaitgalis Vilniuje

Nuo „Kaziuko“ mugės iki kovo 13-osios buvo nepaprastai geras laikas viešėti Lietuvoje. Prieš rinktąjį Gaveną visokios aktorijos pasirodymai senamiesčio gatvėse džiugino žmones ir jie nors laikinai pamiršo savo kasdienes bėdas. O „Kaziuko“ mugė — vien lėtas stumdymasis margoje, linksmoje minioje. Autobusai suvežė žmones, gyvenančius toliau nuo Vilniaus. Vaikučiai linksmynosi ir džiaugėsi, gavę nupirktą dovanėlę. O blynų — iki soties! Nemačiau minioje girtų, apsileidusių: Lietuva buvo tokia, kokią norime ją matyti: linksmą ir laimingą. Turbūt dėl to, kad pati nebuvau išjūngusi ir problematišką kasdienybę.

Kultūros Vilniuje nestokoja. Vieną šeštadienio vakarą vyko trys nepaprasti renginiai: „Norma“ Operos teatre, dainuotai Irenai Milkevičiūtei, Inesai Linaburgytei, lyriniam tenorui, tik grįžusiam į Vilnių iš Erfurto operos Vokietijoje, Algii Janutai ir Jonui Valuckui; poeto Justino Marcinkevičiaus 70-čio paminėjimas; Violetos Urmanavičiūtės (Urmana) recitalis su Vilniaus Nacionaliniu simfoniniu orkestru, diriguoju Gintaru Rinkevičiumi. V. Urmanavičiūtė gyvena Vokietijoje, o dainuoja visame pasaulyje.

Girdėjau, kad pastarieji du renginiai buvo perpildyti. Urmana man minėjo, kad kitais metais (2001) dainuos su Čikagos Simfoniniu orkestru, diriguoju David Barenbeim. Ji yra jau pasaulinio masto mezzosopranas, todėl Vilniuje pirmą kartą buvo atliktas vien sopraninis repertuaras. Ji dainavo arijas iš Wagnerio ir Verdi operų, po to išskrido į Washington, DC, kur dalyvavo Placido Domingo organizuotame koncerte amerikiečiams. Lietuviai didžiujosi jos pasisekimais.

Man teko matyti operą

„Norma“. Pastatymas buvo vienas geriausių, kokį tik esu mačiusi. Bellini duetui šioje operoje buvo abiejų primadonų — Milkevičiūtės ir Linaburgytės — nuostabiai atlikti. „Norma“ yra turbūt vienintelė opera, kurioje tiek daug duetų. Solisčių balsai puikiai derinosi, jos abi, atrodo, gerai susidainavusios. Ėmė noras paimiti tą pastatymą ir pervežti į Ameriką, kad visi galėtų pasigėrėti.

Operos rūmai buvo beveik pilni publikos — šventiškas savaitgalis ir pastatymas priviliojo žiūrovų net iš Šiaulių, kurie į sostinę atvyko autobusu. Pabaigoje žiūrovai sustojė plojo bent septynias minutes.

Šventiška nuotaika buvo jaudinama, net kalbant su žmonėmis. Ypač nepriklausomybės džiaugėsi motinos, nes jų sūnams, vyrams, žentams nereikia tarnauti svetimoje kariuomenėje, nereikia ka-

Išėjimo dailininkų parodos atidaryme Vilniuje kovo 12 d. Su leidyne stovi Išeivijos dailės rinkinys katalogo redaktorė Julija Mušinskienė, už jos Vaidotas Žukas ir kiti.

riauti Čėtenijoje ir grįžti į tėvynę cinkuotose karstuose.

Tokia pat maloni nuotaika buvo ir „Sugrįžusioje išeivijos dailės parodoje“. Daug darbo įdėta, kad paroda pasisektų. Jei ne Domas Adomaitis, Čiurlionio II galerijos pirmininkas, vargiai paveikslai būtų pajudėję iš Čikagos. D. Adomaitis įdėjo daug pastangų, kad paveikslai būtų ištraukti iš dulkių, drėgnų sandėlių rūsiuose ir grįžti į nepriklausomą Lietuvą. Įstatuose buvo parašyta, kad, išsilaisvinus Lietuvai, paveikslai turi būti išsiunčiami, kaip dovana tėvynei.

Lietuva jau laisva dešimt metų, o tik dabar galėjome didžiulius išeivijos dailininkų paveikslus, iškabintais ir išstatytais dvidešimtyje kambarių ir keturiuose koridoriuose. Paveikslai ne tik iš Čikagos, bet iš viso pasaulio, jau anksčiau pačių dailininkų atsiųsti į Čiurlionio galeriją. Deja, ne visi Čikagoje tam tikslui sukaupę paveikslai grįžo, kur jie turėjo grįžti. Vadinasi, mirusių dailininkų testamentas liko neįvykdytas, nes viena komisija nusprendė paveikslus sau pasilikti.

D. Adomaitis viską atliko tiksliai: inventorių surašytas, paveikslai kaip reikia suapakuoti, testamentinės galerijos įstatai pagerbti.

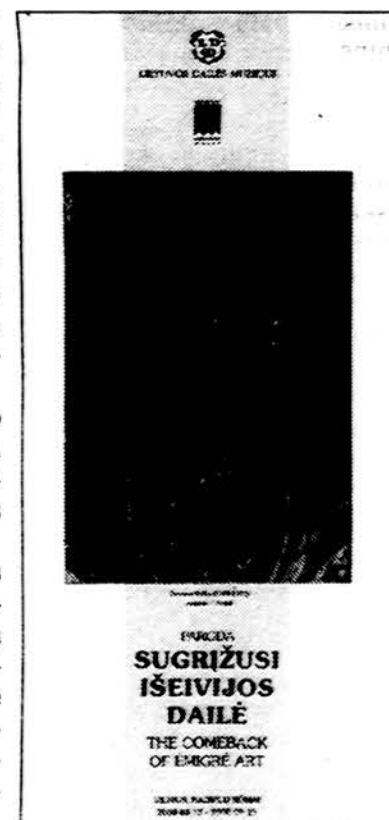
JAV LB Kultūros tarybos pirm. Marijos Remienės pastangomis persiuntimui lėšų buvo išrūpinta iš Lietuvių fondo. Ji, kartu su dailininke Magdalena Birute Stankūnienė, rūpinosi, kad siunta pasiektų Lietuvą laiku — iki parodos atidarymo kovo 12 d.

Sąrašą pasigėsta Antano Nako paveikslų „Išeivijos dailės rinkinys“. Pagal šeimos no-

rus, jo paveikslai turėjo būti išsiųsti į laisvą Lietuvą. Testamentą vykdytojais to nepadarė. Gali būti ir kitų tokių atvejų, kai žmonės sulaužo jiems parodytus pasitikėjimus.

Parodos proga Lietuvos Dailės muziejus išleido katalogą — Išeivijos dailės rinkinys. Dovanoti kūrinių 1966-1999. Kataloge išvardinti visi dailės darbai, dailininkai, visiems darbams paskirti numeriai, kad būtų lengviau rasti. Leidynei turi 407 psl., su rodykle. Leidinį finansavo dail. Magdalena B. Stankūnienė, dėl to Lietuvos Dailės muziejus jai yra labai dėkingas. Katalogo redaktorė yra Julija Mušinskienė.

Pranė Šlutienė

Programinis „Sugrįžusi išeivijos dailė“ parodos lankstinukas.

Urbana miesto meras (iš kairės) teikia „miesto raktus“ Lietuvos Respublikos ambasadoriui JAV Stasiui Sakalauskui ir pianistui Rokui Zubovui.

Prie dail. Miko Šileikio paveikslų Zarasuose š.m. kovo 15 d. Iš kairės: Magdalena Birutė Stankūnienė, Romualdas Budrys ir Marija Remienė.

Muzikos ir dainos šventė Čikagoje

Sekmadienį, kovo 26 d., Jaunimo centre visų susirinkusių laukė tikra šventė — susitikimas su solistais, apkepusiais vos ne visą žemės rutulį ir savo balsais žavėjusiais klausytojus Prancūzijoje, Suomijoje, Norvegijoje, Olandijoje, Amerikoje... Tai buvo niekis, nors, deja, nežinau, proga pasidžiaugti tokių garsių tėvyninių, kaip Lietuvos operų karaliaus Vladimiro Prudnikovo ir Nacionalinės filharmonijos solistės, populiaraus Lietuvos mezzosoprano Juditos Leitaitės, pernai tituluotos Newport, JAV muzikos festivalio žvaigždės, koncertu. Solistų pasirodymai jau nulydėti audringais plojimais St. Petersburg, Seattle, Omaha, Los Angeles, Detroit ir Cleveland lietuvių samburiuose, o po koncerto Čikagoje, jų ir akompaniatorės — pianistės Nijolės Ralytės, lydinčios daugelį atliekiančių tarptautiniuose konkursuose bei apdovanotų šiu konkursų diplomais, dar laukia koncertai Washington, Harford ir New York. Atsileipimai puikių. Koncertai tebeskamba, o LB Kultūros taryba jau plaukia padėkos už sudarytą galimybę pasidžiaugti tokiais puikiais Lietuvos menininkais.

Koncertinę programą pradėjo viena ryškiausių šiandieninės Lietuvos muzikinio pasaulio žvaigždžių Vladimiras Prudnikovas, pirmiausia pasveikindamas visus susirinkusius su Lietuvos Nepriklausomybės atgavimo jubiliejumi, kuriam ir skirtos solistų koncertinės kelionės po JAV lietuvių samburiuose. O po šių žodžių salę iškarto užliejo sodri ir galingu bosu atliekamos lietuvių kompozitorių harmonizuotos liaudies dainos.

Garsaus tiek Lietuvoje, tiek ir už jos ribų solisto V. Prudnikovo karjera prasidėjo, dar dainuojant žinomam Lietuvos berniukų chore „Ažuoliukas“. 1979-aisiais baigęs konservatoriją, jis iškarto tapo vedančiu Vilniaus Operos ir Baletų teatro bosu, o 1981-aisiais — tarptautinio Maria Callas konkurso Atėnuose laimėtoju. Tai buvo kertiniai akmenys solisto karjeroje, atvedę į 1996-uosius, kai V. Prudnikovas apdovanotas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino 3-ojo laipsnio ordinu ir tapo pirmuoju dainininku, kuriam įteikta atgavusios nepriklausomybės Lietuvos valstybinė premija.

Solistas daug koncertuoja tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Jo puikus balsas skambėjo ne vienoje žymioje pasaulio teatre bei koncertų salėje. Su gastrolėmis apvažinėta Italija, Ispanija, Vokietija, Japonija, JAV ir t.t. Lietuvoje perėitą vasarą dainuota tarptautiniame Thomo Manno festivalyje Nidoje, Vilniaus vasaros muzikos festivalyje „Šv. Kristupo vasaros muzika“. Tuo pačiu V. Prudnikovas yra ir Muzikos akademijos profesorius, dainavimo katedros vedėjas. Jo charakterį labai daug polėkio bei spontaniškumo. Šis menininkas, žmonės ir akompaniatorės Nijolės Ralytės žodžiais tariant, yra tarsi gyvas variklis, neleidžiantis aplinkiniams užmigti ir reikalaujantis, kad viskas būtų padaryta tik dešimtui. Jo šūkis: kibti į darbą ir stengtis jį atlikti ne tik gerai, bet ir geriau nei kiti. Amžinas noras ieškoti bei eksperimentuoti prieš kelis metus neleido džiazo pagundai, iš kurios gimė spontaniška improvizacija su maestro Ganelinu, o naujojo tuktantmedžio išvakarėse, gruodžio 31-ąją, suejo lygiai dveji metai, kaip Vladimiras Prudnikovas, kartu su savo kolegomis bei draugais — Eduardu Kaniava ir Virgilijumi Noreika, geriausiais lietuvių tenorai bei baritonai, sukūrė neaprastą muzikinį junginį, debiar visiems — nuo mazo iki seno — Lietuvoje žinomą „Trijų tigru“ vieneta, su didžiausiu pasisekimu koncertuojantį ne tik namuose, bet net ir Japonijoje. „Trijų Tigru“, pernai sužavėjusių ir Čikagos klausytojus, programa — solistų bendra kūryba, kurios pagrindas margas valis — nuo liaudies dainų iki operų, operietų, roko operų fragmentų.

Prudnikovo repertuare — pačios sudėtingiausios bosinės arijos: Mefistofelis, Borisas Godunovas, Hermanas... Tiesa, dainininkas kiek pasigudžia, kad jam, kaip bosui, lemta atlikti beveik vien neigiamus herojus ir net baritonai laimingesni, turėdami gerokai daugiau gražių arijų. Tačiau Prudnikovas tiesiog gimes vaidinti ir sugeba visa esybę išgyventi sceninį įvaizdį, likti nepralenkiamu, kuriant tiek herojinius, tiek ir komedijinius personazus. Jis — dainininkas, tobulai valdantis vokalą, kurio balsas nusileidžia iki pačių gilumų

Po sėkmingo koncerto Jaunimo centro scenoje Čikagoje kovo 26 d. Iš kairės: bosas Vladimiras Prudnikovas, JAV LB Kultūros tarybos pirm. Marija Remienė, suruošusi koncertus ne tik Čikagoje, bet daugelyje lietuvių telkinių, pianistė Nijolė Ralytė ir mezzosoprano Judita Leitaitė. Nuotr. Jono Tamulaičio

(didžiosios oktavo re!) ir šoka daugiau nei dvi oktavas į viršų.

Visapusišku solisto talentu galėjome dar kartą įsitikinti ir sekmadienį, klausydami vieno puikiai atliekamų, tiek harmonizuotų lietuvių liaudies dainų, tiek ir garsių pasaulinio masto kompozitorių — Franz Schubert, Jules Massenet, Richard Strauss kūrinii. O Vladimirui Prudnikovui sudainavus Pilyo ariją iš Giuseppe Verdi operos „Don Carlos“ visa salė vieningai, tarsi dirigentu lazdele mostelėjus, pakilo ir tiesiog pratrūko plojimai. Už ką, tiesa, buvo apdovanota žaisminga dainė apie Stasį, puikiai atskleidusi komedijinį solisto talentą.

Mezzosoprano Judita Leitaitė — muzikos pasauli, jos žodžiais tariant, atėjo atsitiktinai, nes nuo mažens svajojo tapti veterinarijos gydytoja. Tačiau iš tėvo paveldėjusi garsų balsą, septyniolikmetė dailavavo moksleivių „Dainų dainėles“ konkurse, kur atkreipė Konservatorijos vokalo profesoriaus Zenono Paulausko dėmesį. Taip prasidėjo vokalo studijos Lietuvos Muzikos akademijoje, kurią Judita baigė 1984-aisiais docentės Giedrės Kaukaitės kamerinio dainavimo klasėje. Beje, savo pasirodymą Čikagoje Judita Leitaitė ir pradėjo kompozitoriaus Aleksandro Kačanausko harmonizuota lietuvių liaudies daina „Kad aš našlaitėlė“, dovanojusia Lietuvai šią puikią solistę. 1987-ais laimėta premija Glinkos vokalistų konkurse. Pergalė reiškė patenkimą į vokalistų rinką, todėl tą dieną ir galime teisėtai vadinti Leitaitės profesionaliosios karjeros pradžia. Po stažuotės Vijoje 1991-ais laimėti laureato laurai vokalistų konkurse Suomijoje. Ten ir išleistas pirmasis Juditos Leitaitės solinis albumas, apie Lietuvos solistę sukurtas muzikinis filmas.

Nuostabią muzikali, visus kūrinius atliekanti lyg nedidelis spektaklis, išverminga ir užsispyrusi, J. Leitaitė tobulai išnaudoja savo vokalo savybes. Nors Judita ir sako, kad dainos esmė ne žodžiuose, o muzikoje, tačiau dainuota net 16 kalbų, stengdamasi kuo labiau priartinti kūrinių prie originalo. Ir sekmadieninio koncerto metu Čikagoje antrąją programos dalį solistė pradėjo specialiai šiemetiniui Newport muzikos festivaliui užsakytomis Sulamitos giesmėmis, kurioms muziką parašė kompozitorius Anatolijus Šenderovas, iš „Senjojo testamento“, atlikdama jas senąja hebrajų kalba.

Per metus J. Leitaitė tenka pakilti į sceną daugiau kaip 300 kartų ir praktiškai visą gyvenimą užpildo koncertai, vos trečdajį tepalikdami namams. Todėl geriausias poilsis, kai nors kelias valandas gali niekur neskubėti ir pamąstyti vienvietėje, pasivaikščioti po senamiestį, tiesiog tyloje pabūti su savo mintimis... Dainininkės repertuaras be galo platus — tiek stilių, tiek ir žanrų požiūriu. Judita Leitaitė pavaldūs įvairiausi muzikiniai stiliai. Repertuare — sudėtingos klasikinės operų arijos ir žaismingos operietų variacijos, kamerinė lyrika, dvajingai religiniai kūriniai, šiuolaikine muzika bei džiazas ir net lyriškosios Amerikos juodaodžių, religinio turinio giesmės. Solistės kraitėje tokios puikios operų partijos kaip Dalila, Carmen, paveręsi čikagiečius savo ugningu

Užsilikę išpūdžiai

Š. m. kovo 4 d., šeštadienį, Šv. Kazimero parapijos salėje, Los Angeles, CA, buvo žymioji Lietuvos solistų vokalinis koncertas. Koncertą rengė LB Vak. apygardos valdyba, kuriai sumaniai pirminkauja Angele Nelsienė. Koncerto programa ir jos atlikimas „Angelių miesto“ lietuviams labai patiko. Solistai negalėjo nepajusti subtilaus kontakto su žmonėmis jau nuo pat pradžių.

Koncertą pradėjo Vladimiras Prudnikovas. Dvys harmonizuotos liaudies dainos (Pr. Tamošaitis, J. Tallat-Kelpšos, M. Petrauskas) pirmą pažin-

ciai su publika, dramatišku pasakojimu, muzikinė mintis paryškinta paprastais žodžiais ir tyro vokalo spalva; liaudies daina reikalinga aiškos tarsenos. Po to aidėjo Xerxes arija (G. F. Handel) be recitatyvo; arija praskambėjo baritonu atspalviu, largo tempas neišvystė dainą muzika, kas stebino klausytojus. Fiesco Romanso iš op. „Simon Boccanegra“ (G. Verdi) solistas Prudnikovas abejotiems įrodė savo balso tikrąją dovaną; vieną populiariausių boso rėtinį arijų įsijaučiai pasigėrėtinai, plačiai besilejanti melodijos kontrole.

temperamentu, mezzosoprano partijos Bacho Mišiose h-moll, Vivaldi Gloria, pluoštas vokalinį ciklą — Schumann „Moters gyvenimas ir meilė“ bei daugybę kitų... Tuo pačiu Judita atlieka ir daug šiandieninių lietuvių kompozitorių kūrinių, ypač glaudžiai bendradarbiaudama su Kutavičiumi, Laurušu, Juzeliūnu ir Balakausku, kurio „Requiem S. Lazoraičio atminimui“, pelnuso kompozitorių Lietuvos valstybinę premiją, Judita atliko solo partiją.

Solistė koncertavo Vokietijoje, Austrijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Lenkijoje, Rusijoje, Izraelyje, Amerikoje, o ypač daug Skandinavijos šalyse — Suomijoje, Švedijoje, Norvegijoje, Danijoje. „Valstybės mane pažįsta išsvijusių lietuvių, o Suomijoje ir Švedijoje, kur dažniausiai tenka būti, jau jaučiasi lyg namuose ir turiu savo klausytoją“, — pasakoja J. Leitaitė. Pastoviausia scenos partnerė — pianistė Gražina Rucytė-Landsbergienė, nors, Judita koncertuoja ir su Lietuvos kameriniu orkestru, Vilniaus valstybinio kvarteto ir t.t. Jai teko dainuoti, diriguoti J. Menuhinui, S. Sondeikiui ir L. Bolsteinui. Įrašyti penki kompaktiniai diskai, rengiami dar du... Ir Jaunimo centro svečiai turėjo progos įsigyti solistės kompaktinių diskų bei populiarių operietų įrašų, įdainuotų kartu su Eduardu Kaniava.

Koncertą užbaigia Vladimiras Prudnikovas ir Juditos Leitaitės atliekamas duetas iš George Gershwin operos „Porgy and Bess“. Aidi plojimai, lydimi „Bravo“, — susirinkusieji dar kartą kviečia solistus į sceną... Dar keli momentai užpildyti puikiais balsais ir nuostabią muziką, tačiau koncertas baigiasi.

Violeta Drupaite

Pirmosios dalies programą tęsė Judita Leitaitė, mezzosoprano, gražios išvaizdos dainavimo menininkė. Pirmoji jos harm. liaudies daina (A. Kačanausko) „Kad aš našlaitėlė“ pritaipo pilnuteles sales klausytojų geram skoniui. Malonu, kad ji pasirinko vietinės muzikės Giedros Gudauskienės dvi kompozicijas (G. Tulauskaitės ir V. Kevailaitienės poezijos žodžiais). Po to sol. Leitaitė lietuviškai atliko dvi dainas (G. Faure ir J. Sibelius), kur atsiskleidė jos unikalus sugebėjimas veido išraiška, rankų mostais, liemens judesiais paryškinti žaismingų dainų interpretaciją. Vietomis norėjosi tos vaidybos kiek mažiau, ypač, kai kompozitorius charakterizuoja savo kūrybos išraiškos niuansus ir minorais, ir mažorais. Pirmoji koncerto dalis užbaigta solistų duetu su harmonizuota liaudies daina (B. Dvariono) „Užkelkit vartelius“. Solistų balsų derinys čia puikiai skambėjo ir daina labai maloniai užbaigė pirmąjį koncerto dalį.

Pertraukos metu rinktinės Los Angeles publikos pokalbiuose sklido išpūdžiai, pasigėrėjimas. Reikė nuomones, savo pastabas kiekvienas; labai palankiai vertino JAV LB Kultūros tarybą, kuri, kaip žinome, iš anksto sudaryta sustartimi rengia tokius menininkų iš Lietuvos koncertus, ir tie koncertai vis būna geresni. Už tokių nepaprastai reikšmingą išsvijusių lietuvių dėmesį Lietuvos žmonių dvasinei atgaivai, buvome dėkingi Kultūros tarybos pirm. Marijai Remienė.

Po pertraukos buvo antrojo koncerto dalis. Dalis. Scena nušvito kitokia spalva. Grįžo grakšti solistė Judita Leitaitė, ją plojimai sutiko publika. Ji trumpai paaiškino savo atliekamų kūrinių įvairovę, tekstų vertimus, savo patyrimą įvairiose konkursuose, privilegiją juose dalyvauti. Ji laisvai atlieka kūrinius keliomis kalbomis, yra užsipešiusi aukštą tarptautinį pripažinimą. Šioje dalyje sol. Leitaitė pasirinko įdomų repertuarą. Pirmoji daina ne vieną nustebino; kažkas svetima, negirdėta, sunkiai suprantama; iš senojo Testamento šioje parapijos salėje... (A. Šenderovo) „Giesmių giesmės“, improvizacinės prigimties modalinės muzikos kūriny, tinkamas liturginės senovės žydų bei krikščionių apeigose. (Pagrindinis modalinės sistemos savitumas — tikslūs intervalai, jų įvairovė, reikalaujanti iš atliekėjų didelio susikaupimo ir vidinės tylos.) Solistė savais žodžiais atpasakojo „Giesmių giesmės“ turinį, kad tai senų senovės vedybinės sutarties ritualo daina, kur prisiekiami ištikimybė ir meilė, susirinkusiems girdint. Tą dainą ji atliko su tvirtu pasitikėjimu hebrajų kalba. Dainavimas čia buvo pats gražiausias, publika alsavo drauge.

Kitos pasirinktos arijos solistę tarsi prikėlė gyvenimui; dainavimas jai, tai didžiulė plati erdvė, kurioje tiek galimybių, o viena nepaliaujama mintis — išsireikšti, būti su prastai... Ravelio „Vokalizė habaneros forma skambėjo klasiškai, gera alsavimo kontrole tobulai lydėjo šį atviros raidės „A“. Dvi arijos iš (G. Bizet) „Carmen“, Sequidillos ir Habaneros originalo tekstu, sutinkamai vaidybiniais priedais, dainavimo linija jungė skirtingus meno šakų elementus: muzikinį turinį, žodį ir garsą. Solistė atlikus bisui žavingą „nerimtą“ operietinę ištrauką, prancūziškai ir lietuviškai, publika kėlė ovacijas, tuo pripažįstant lietuviškos dainavimo meno kultūros primadoną.

Koncertą dabar tęsė Vladimiras Prudnikovas, bosas, turįs didelę operos patirtį. Šios dalies koncerte įsijau pradėjo (D. Slavinsko) tautinė patriotinė daina „Trakų piliis“. Idealistinė jėga dvelkianti kūryba ypač tiko šioje koncerto dalyje, palaipsniui vedant į kulminacinį finalą. Ir dvi Franz Schubert dainos dabar čia gėdai derinosi. Niekas iki šiol nėra sukūręs gražesnių dainų, kaip šie genialūs kompozitorius. Padėka priklauso solistui už pasirinkimą šiame koncerte jas atlikti. „Der Lindenbaum“ ir „An die Musik“ originalo kalba. Su labai tinkamai kūrybinėmis mintimis atpasakojimais lietuviškai. Atlikta su skaidria permatoma atkiliacija: abiejų dainų melodijos dinaminė įtampa išlaikyta didelio susitelkimo intonacijoje. „Ave Maria“ (Luigi Luzzi) italų kalba; plati didelio balso apimtis — pakėlė šią giesmę į aukštumas, rodo; netoli dangaus, ir visa tenai nutilę klause... Pabaigoje Pilyo arija iš operos „Don Carlos“ (G. Verdi) taip pat originalo kalba, apvainikavo šią iškilų solistų viešnagę Kalifornijoje. Bendrai Prudnikovo dainavimas prilygsta tarptautinei klasei, dainų atlikimo kultūra aukšta.

Koncertą švelnia šalta laikysena papildė atidi, jaukiai elegantiška pianistė virtuozė akompaniatorė Nijolė Ralytė.

Stasė V. Pautienienė

POPIETĖ MAIRONIUI

Popietė, skirta Tautinio atgimimo poetui Maironiui, ruošiamą sekmadienį, balandžio 16 d., 1 val. popiet, Lietuvių dailės muziejuje, Lėmonte. Paskaitą skaitys muziejinių Virginija Paplauskienė, viešnia iš Kauno, Maironio Lietuvių literatūros muziejiaus.

ERDVĖS KOMPOZICIJA LEMONTE

Lietuvių dailės muziejuje, Pasaulio lietuvių centre, Lėmonte, iki balandžio 9 d. veikia dail. Juozo Mieliūlio tapybos paroda „Erdvės kompozicija“. Paroda atidaryta š. m. kovo 11 d.

Išvilijos dailininkų parodos atidaryme Vilniuje, Radvilų rūmuose, kovo 12 d. Iš kairės: dail. Magdalena B. Stankūnienė, dail. Vladas Vaitiekūnas su žmona Janina.

Susizavėjusi publika V. Prudnikovo, J. Leitaitės ir N. Ralytės koncerte Jaunimo centre, Čikagoje, kovo 26 d. Iš kairės: Chicago Lyric operos atstovė, Vaclovas Kleiza, Asta Kleizienė, Vytautas Bindokas, Danutė Bindokiene, Regina Narušienė, Bernardas Narušis ir kiti. Nuotr. Jono Tamulaičio